

כלומר: אין השליח דומה לדיינים היות והם רבים והוא יחיד.

והלכתא: שליח כאלמנה, ומכרו בטל בכל שהוא אם הפסיד את משלחו.

תמחה הגמרא על פסק ההלכה שהשליח כאלמנה:

ומאי שנא מהא דתנן [במה שונה דין זה של שליח שטעה ממה ששנינו במשנה בתרומות]:

האומר לשלוחו צא ותרם מכריי:

הרי השליח תורם כדעת בעל הבית, כפי שהוא מכיר בבעל הבית, אם עין יפה לו, יתרום אחד מארבעים, ואם עין רעה לו יתרום אחד מששים.

ואם אינו יודע את דעתו של בעל הבית, הרי זה תורם בעין בינונית שהיא אחד מחמשים.

ואם פחת השליח עשרה שתרם אחד מארבעים, או שהוסיף השליח עשרה שתרם אחד מששים, הרי תרומתו תרומה! (3)

רבא אמר רב נחמן: שליח הרי הוא כדיינין שמכרין קיים עד שתות.

רב שמואל בר ביסנא אמר רב נחמן: שליח הרי הוא כאלמנה שמכרה בטל אפילו בטעות כל שהיא.

ומבאר הגמרא את טעמיהם:

רבא אמר רב נחמן שליח כדיינין, והמכר קיים עד שתות. מה כמו דיינין, לאו לדירוחו הם מוכרים [אין הם מוכרים עבור עצמם], אף שליח נמי, הרי לאו לדירוחו הוא מוכר.

לאפוקי אלמנה, לדירוחה [להוציא אלמנה שעבור עצמה היא מוכרת], כלומר: אין שליח דומה לאלמנה שלעצמה היא מוכרת, והיה לה לדייק, וקונסים אותה לבטל את המכירה באונאה משהו. (1)

ואילו **רב שמואל בר ביסנא אמר רב נחמן: שליח כאלמנה**, ומתבטל המכר בכל שהוא, משום הטעם שמה אלמנה שהיא יחידה, (2) אף שליח הרי יחיד הוא.

לאפוקי [להוציא] בית דין דרבים נינהו,

1. תוספות רי"ד.

2. כתבו התוספות, שאף כי אלמנה מוכרת רק על פי שלשה הדיוטות הבקיאים בשומא, מכל מקום הגמרא מחשיבה אותם כאחד, וראה מה שכתב על דבריהם ב"פני יהושע".

3. בפשוטו נראה שפיסקא זו אינה עוסקת במי שאינו יודע דעתו של בעל הבית, שהרי בתירוק הגמרא מבואר שהוא אומר "בהכי אמדתיך", ואם תרם כמי שאינו יודע, הרי לא שייך לומר "בהכי אמדתיך".

אלא פסקא זו עוסקת במי שהיה חושב בדעתו שהוא יודע את דעתו של בעל הבית, ולפי זה תרם, ואולם נמצא שאין דעתו של בעל הבית כפי שחשב.

ואם תאמר: אם כן למה פירש רש"י "פיחת עשרה" דהיינו אחד מארבעים, והרי כך יש לומר שנתבררה דעתו של בעל הבית שעין רעה לו וזה תרם אחד מחמשים.

ויש לומר: היות וגם כשאינו יודע דעתו של בעל הבית הרי זה תורם אחד מחמשים, לכן אף כשטעה בדעתו של בעל הבית ותרם אחד מחמשים לא גרע.

אמר רב הונא בר חנינא אמר רב נחמן: הלכה כדברי חכמים.

ותמהינן: וכי לית ליה לרב נחמן "מה כח בית דין יפה", שמתעם זה סובר רבן שמעון בן גמליאל שמכרן קיים!?

והאמר רב נחמן אמר שמואל:

יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן, בית דין מעמידן להן לכל אחד ואחד מן היתומים אפוטרופוס, ובוררין האפוטרוסים להם [כל אחד מן האפוטרופוסים לתינוק שלון חלק יפה.

וכשהגדילו היתומים יכולין הם למחות בחלוקה הזאת, ולבטלה.

ורב נחמן ידידה [שלא בשם רבו שמואל] אמר:

אף אם הגדילו היתומים אין הם יכולין למחות, דאם בן — שיכולים הם למחות — מה כח בית דין יפה!?

הרי למדנו: בדבר שהשליח עשוי לטעות — מעשיו קיימים, וכך יש לנו לומר בשליח שטעה עד שתות שמכרו קיים, והאיך פסקנו שהשליח כאלמנה, ומכרו בטל אפילו בטעות כל שהיא!?(4)

ומשנינן: התם בשליח שטעה בתרומה, לכן תרומתו תרומה —

כיון דאיכא דתורם בעין רעה, ואיכא דתורם בעין יפה [יש התורמים בעין רעה ויש ביפה] —

מצי אמר ליה השליח לבעל הבית: להכי אמדתיך, אמדתי את אופייך כפי שעשיתי, ובטלה דעתך אצל דעתי למה שאמדתיך! (5)

אבל הכא בשליח שטועה במחיר, הרי טעותא הוא [טעות הוא שטעה השליח], ואמר ליה המשלח לשליח: לא איבעי לך למיטעי [לא היה לך לטעות]!

כאן שבה הגמרא לעיקר דין משנתנו ששנינו: שום הדיינין שפיחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל; רבי שמעון בן גמליאל אומר: מכרן קיים:

4. א. נתבאר על פי התוספות.
ב. כתב הריטב"א לפי שיטתו שהגמרא עוסקת בשליח בית דין: אף על גב שאנו עוסקים בשליח בית דין, ואילו המשנה בתרומות אינה עוסקת בשליח בית דין אלא בשליח של בעל הכרי; מכל מקום מקשה הגמרא: בשלמא אם שליח בית דין אינו כאלמנה שיתבטלו מעשיו בכל שהוא, יכולים היינו לומר ששליח של תרומה עשוהו רבנן כשליח בית דין משום שיכול לומר "בהכי אמדתיך" כיון שהוא דבר

ששכיח בו טעות, אבל כיון שפסקנו אפילו בשליח בית דין שאין כחו יפה כבית דין, ומעשיו בטלים בטעות כל שהוא, אם כן שליח של תרומה כדינו של מי הוא; וראה עוד מה שכתבו הרמב"ן הרשב"א והר"ן בקדושין מב א. 5. א. על פי תוספות בקדושין מא ב. ב. כתב הריטב"א [ראה ביאור הקושיא לשיטתו בהערה לעיל]: "ומהדיינין, דאפילו לדידן [דשליח בית דין כאלמנה], שאני שליח דתרומה, דיכול למימר: בהכי אמדתיך".

בן פרטא, דהיינו שהיה האומר **בן בנו של רבי פרטא הגדול**: (6)

אם בן מה כח בית דין יפה?!

והחזיר **רבי את המעשה** משום שהיה נראה לו טעם הגון מה ששינונו במשנתנו "אם כן מה כח בית דין יפה", ונמצא שהיה טועה בדבר השנוי במשנה בכך שביטל את המכר, וחזר רבי וקיימו.

רב דימי מתני הכי את המעשה.

ואילו **רב ספרא מתני הכי**: מעשה וביקש רבי לעשות כדברי חכמים. אמר לפניו **פרטא, בנו של רבי אלעזר בן פרטא, בן בנו של רבי פרטא הגדול**: אם כן, מה כח בית דין יפה.

ולא עשה רבי את המעשה.

מאי לאו, בהא קמיפלגי רב דימי שאמר עשה רבי והחזיר, ובין רב ספרא שאמר "ביקש רבי" אך לא עשה —

מר — רב דימי — סבר: דיין ש"טעה בדבר השנוי במשנה חוזר".

ולכן, היות וטעות זו חשובה כטעות בדבר השנוי במשנה וכפי שנתבאר, הרי שכדין עשה רבי שהחזיר את המעשה.

ומר — רב ספרא — סבר: דיין ש"טעה בדבר משנה אינו חוזר" אלא ישלם הדיין מביתו, ובהכרח שעדיין לא עשה רבי את המעשה, שאם כבר עשה לא היה מחזיר את המעשה אלא משלם היה את ההפסד מכיסו.

הרי שרב נחמן עצמו סובר כסברת רבן שמעון בן גמליאל, האומר במשנתנו: אם כן מה כח בית דין יפה, ואילו כאן מבואר משמו שהלכה היא כחכמים?!

ומשינן: **לא קשיא**:

הא — דאמר רב נחמן הלכה כחכמים, ואין אומרים אם כן מה כח בית דין יפה — דטעו שעשו כן מכח טעות.

הא — דאמר רב נחמן אם כן מה כח בית דין יפה — בדלא טעו האפוטרופסים בחלוקתם.

תמדה הגמרא על התירוץ:

והרי **אי דלא טעו** האפוטרופסים, **במאי יכולין למחות** היתומים לכשיגדילו?!

ובהכרח שאף רב נחמן מדבר באופן שטעו האפוטרופסים, ואם כן חזרה הקושיא למקומה.

ומשינן: אין מחאת היתומים על טעות האפוטרופסים, אלא מחאתם היא **ברוחות**, שהאחד מעדיף חלק ברוח אחרת ממה שקיבל, וכגון שיש לו שדה ברוח אחרת ורוצה הוא שיהיו שדותיו סמוכות זו לזו.

כי אתא רב דימי — כאשר בא רב דימי — אמר:

מעשה ועשה רבי כדברי חכמים וביטל מכר של דיינים שפיתו או הוסיפו, שתות או יותר.

אמר לפניו פרטא, שהיה בנו של רבי אלעזר

האשה והבנות, (8) אחריות המכירה היא איתמי.

ופרכינן: פשיטא!?

ומשנינן: אכן דין אלמנה שמכרה לא איצטריכא ליה, כי פשוט הוא שהאחריות היא על היתומים.

כי איצטריך ליה לרב יוסף לחדש, שבי דינא דזבן אחריותא איתמי, כי מהו דתימא, שמא תאמר אם לא שחידש רב יוסף:

כל דזבין מבי דינא [כל הקונה מבית הדין], ק-ב אדעתא דנפיק (1) ליה קלא הוא דזבין, [על דעת שהקול יוצא על מכירה זו] היות ובית הדין מוכר בהכרזה, ואילו היו עוררין על שדה זו, ודאי שהיו כבר באים, ולכן קונה הוא מלכתחילה בלי אחריות. (2)

קא משמע לן שבאחריות הוא קונה, ואחריותו היא על היתומים!

שנינו במשנה: שום הדיינין שפיחתו שתות

ודחינן לא, דכולי עלמא בין רב דימי ובין רב ספרא טוברים: "טעה בדבר משנה חוזר", ואילו היה כבר רבי לאחר המעשה אכן היה מחזירו משום שטעה בדבר משנה.

אלא דמר — רב דימי — סבר: הכי הוה מעשה, שעשה רבי והחזיר.

ומר — רב ספרא — סבר: הכי הוה מעשה, שעדיין לא עשה רבי מעשה אלא "ביקש" לעשות מעשה.

אמר רב יוסף:

ארמלתא דזבינה אלמנה שמכרה שדה של יתומים למזונותיה או לכתובתה —

אחריות המכירה היא איתמי, שאם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה בעל החוב מן הלוקח בחובו, חוזר הלוקח על היתומים, שהאלמנה שליח של היתומים היתה. (7)

ובית דין דזבין שדה של יתומים למזון

לאלמנה על שדה זה ולא כלום, והמקח חוזר.

8. כן ביאר רש"י, וראה בספר "הפלאה" שנתן טעם למה פירש רש"י כן, וראה עוד מה שכתב בזה ב"בית יעקב".

1. כן היא גירסת רש"י.

2. הקשו בספר "הפלאה" וב"בית יעקב": לפי מה שפירש רש"י שהנידון הוא בבית דין שמוכרים לצורך מזון האשה והבנות, אם כן הרי מוכרים הם בלי הכרזה, כמבואר לעיל ברש"י פז א שלמזון האשה והבנות מוכרים בלי הכרזה, והוא בכלל "מזוני" האמור שם [ובעמוד זה] שמוכרין בלי הכרזה!?

וראה מה שכתבו שם בזה.

7. כן הוא לשון רש"י כאן; ולעיל צו א כתב רש"י: "הואיל ועליהן היה החוב", והיינו דמטעם זה חשובה האלמנה כשליח של יתומים; והאחריות היא מאותן קרקעות שירשו היתומים מאביהם, חלקת מחוקק קג ה, וראה בהערה לעיל צו א בענין זה.

וחדוש יש בדברי רש"י שאם נמצאת השדה גזולה, חשובה האלמנה כשליח של יתומים, שהרי אם אכן גזולה היא נמצא שאין לאלמנה כל תביעה עליהם בשדה זו שהרי לא ירשוה מאביהם, ואם כן בפשוטו אין היא שליחה שלהם.

ובתוספות ר"ד השיג על רש"י, שאם היתה השדה גזולה, נמצא שמקח טעות הוא, שהרי אין